

Топчій В.В., д.ю.н., професор,
заслужений юрист України,
Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ

На сьогодні, при обговоренні будь яких питань, пов'язаних з діяльністю правоохоронних органів, чи переліком самих правоохоронних органів, у першу чергу необхідно звертатись до основного закону нашої держави. Коментар до ст. 17 Конституції України зазначає, що «оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки й захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація й порядок діяльності яких визначаються законом» [1].

Наступний нормативно правовий акт, який визначає перелік правоохоронних органів, є, напевно, єдиним джерелом визначення переліку правоохоронних органів нашої держави на законодавчому рівні, це ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів». Згідно з ним правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції. Частиною 2 ст. 2 цього Закону встановлено, що захисту підлягають працівники зазначених правоохоронних органів, які беруть безпосередню участь відповідно у: а) конституційному провадженні; б) розгляді справ у судах, кримінальному провадженні та провадженні у справах про адміністративні правопорушення; в) оперативно-розшуковій та розвідувальній діяльності; г) охороні громадського порядку і громадської безпеки; д) виконанні вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та прокурорів; е) контролі за переміщенням 185 людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України; є) нагляді і контролі за виконанням законів [2].

Отже, зважаючи на відсутність загальноприйнятої позиції щодо розуміння сутності дефініції «правоохоронні органи», не можна чітко

встановити, які саме державні органи слід уважати правоохоронними. При цьому значна кількість науковців погоджується з думкою О.М. Музичука в тому, що «відсутність чіткого переліку правоохоронних органів є причиною багатьох проблем, зокрема в галузі правового та соціального захисту персоналу правоохоронних органів, цивільного контролю за правоохоронними органами» [3, с. 17–18]. Так, на думку Т.О. Шкулі, до правоохоронних органів у широкому розумінні належать суд, прокуратура й правоохоронні органи з боротьби зі злочинністю, у вузькому – тільки правоохоронні органи з боротьби зі злочинністю [4, с. 179].

У свою чергу О.В. Лавніченко зазначає, що пріоритет у виконанні завдань із запобігання і протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України належить Збройним Силам, Службі зовнішньої розвідки, Державній прикордонній службі. Пріоритет у виконанні завдань із запобігання і протидії внутрішнім загрозам національній безпеці України належить Міністерству внутрішніх справ, Службі безпеки, Міністерству надзвичайних ситуацій, які повинні мати відповідні сили, засоби й органи, здатні виконувати спеціальні завдання. Відповідно, Воєнна організація забезпечує оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності кордонів, протидіє зовнішнім загрозам воєнного характеру [5, с. 9].

З цього приводу своє бачення висловлює і професор О.М. Бандурка. Він вважає, що правоохоронними органами називають установи й організації, що функціонують у суспільстві й державі, основними завданнями діяльності яких є забезпечення законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями [6, с. 8].

Досліджуючи дане питання у юридичній літературі, зокрема Закон України «Про Національну гвардію України», достатньо науковців підтримують думку, що наступним суб'єктом, який забезпечує національну безпеку й оборону держави, є Національна гвардія України. Вона є військовим формуванням із правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України, призначеним для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки й захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [7].

Аналізуючи різні бачення з даного питання, варто зазначити, що поза увагою залишаються органи публічної влади, особи, які надають публічні послуги, та громадські організації, що теж виконують правоохоронну

функцію. Щодо них теж необхідно визначити місце у правоохоронній діяльності.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України № 767-VII від 23.02.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>

3. Музичук О.М. Сучасний стан теоретичної розробки та законодавчого визначення поняття правоохоронних органів та їх переліку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Харків, 2009. № 44. С. 12–21.

4. Шкуля Т.О. Правоохоронні органи в механізмі держави України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2004. 203 с.

5. Лавніченко О.В. Функції внутрішніх військ у загальній системі забезпечення національної безпеки України. *Честь і закон*. Харків, 2012. № 1 (40). С. 9–13.

6. Бандурка А.М. Судебные и правоохранительные органы Украины. Харьков: Университет внутренних дел, 1999. 349 с.

7. Про Національну гвардію: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>

УДК 343(043.2)

Тюбай А.В., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Тарасюк С.М., доктор філософії

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОННОСТІ ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЮ

Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції закріплене на міжнародному рівні (ст. 8 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини (далі – Конвенції) [1]) та знаходить закріплення у багатьох нормативно-правових актах національного законодавства, зокрема у ст. 12, 13, 14, 15 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Зокрема, питання недоторканості приватного життя та приватного спілкування є надзвичайно актуальним з огляду на динамічне зростання кількості дозволів на здійснення негласних слідчих (розшукових) дій (далі